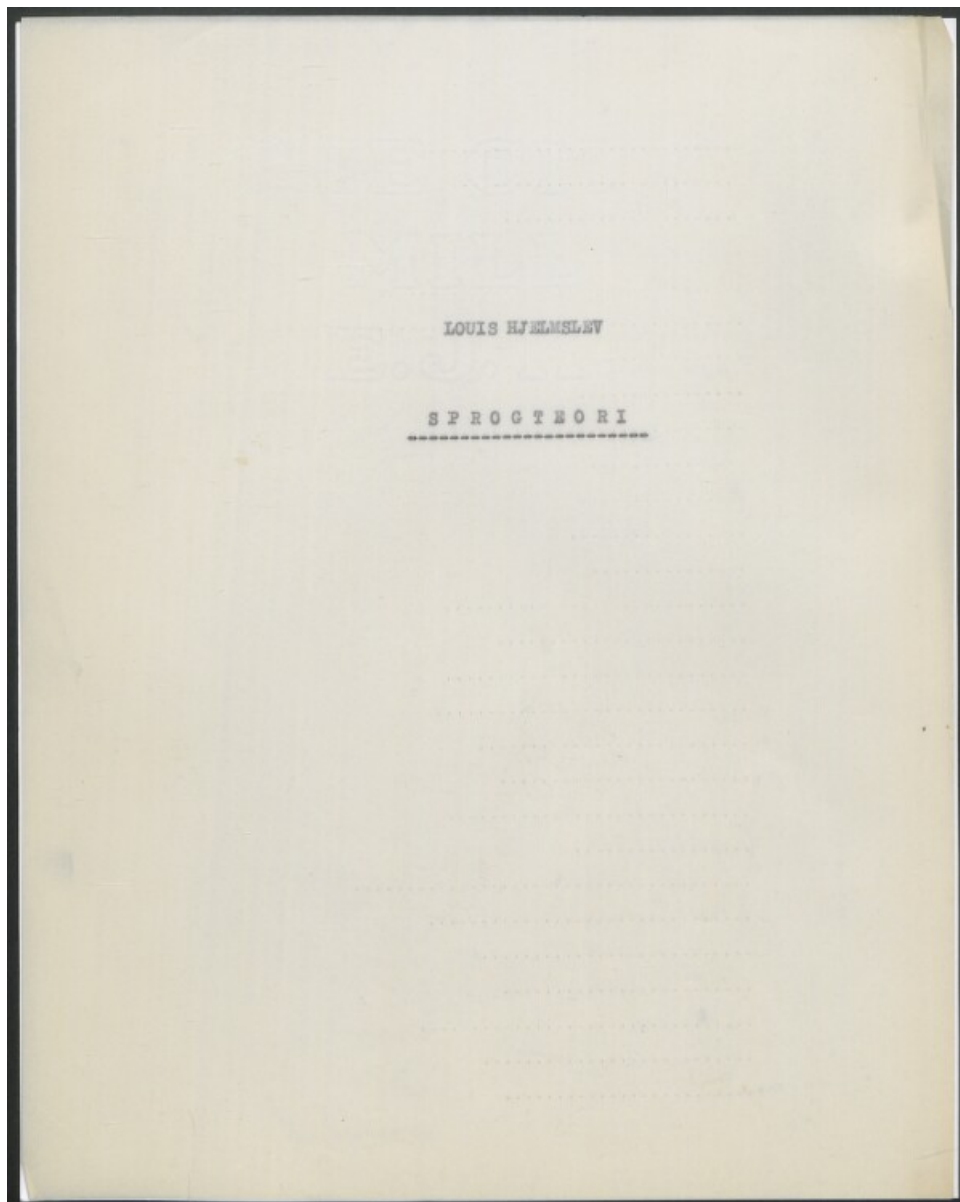

Titel: Sprogteori. Forord og indledning, [MTG] 125-2450

Citation: "Sprogteori. Forord og indledning, [MTG] 125-2450", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_125-shoot-workidacc-1992_0005_125_MTG_2450/facsimile.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Indholdsoversigt

Indledning .....
Principper .....
Procedure .....
Grundlag .....
Oversigter .....

FORORD OG INDLEDNING

Den sprogteori, der fremstilles i nærværende bog, er i sin idé og i mangfoldige punkter af sin udførelse resultatet af et fleraarigt næst samarbejde mellem magister H. J. Uldall og mig. Den må imidlertid ikke betragtes som det direkte eller definitive resultat af dette samarbejde, og Uldall må ikke betragtes som ansvarlig medforfatter. Den er en forkortet og foreløbig fremstilling, for hvilken jeg alene tager ansvaret. Jeg ønsker jeg strax ved dens begyndelse at nævne Uldalls navn, fordi de resultater, der er nedlagte ogsaa i denne bog, ikke kunde tænkes naaede uden samarbejdet med ham. Der tilkommer ham paa dette sted intet ansvar, men adskillig mere.

Den sprogteori, Uldall og jeg arbejder med, kalder vi glossematik (af græsk *glōssa* et sprog'). Dens formaal er at muliggøre en sprogbeskrivelse, der paa een gang er udtømmende, modsigelsesfri og den simplest mulige. Vi er gennem vort arbejde naaet til den erkendelse, at dette tredobbelte krav kun kan imødekommes, naar sprogteorien bygger paa begre-

bet funktion (= sammenhæng, afhængighed) og opstilles deduktivt (nedadstigende analytisk fra det almene til det specielle; modsat induktivt = opadstigende syntetisk fra det specielle til det almene). Ved glossematik vil vi altså forstå en sprogteori, der muliggør den simplest mulige udtømmende og modsigelsesfri sprogbeskrivelse (og dermed sprogerkendelse) gennem en funktional grundbetragtning og en deduktiv metode. Og som glossematik er vi altså rede til at anerkende enhver bestmøbelse for at opbygge en sprogteori efter disse principper, forudsat at samtlige anførte principper er fuldt observerede. Enhver glossematik staar, saaledes defineret, i tydelig modsætning til alle hidtidige sprogteorier, om hvilke det er let at paavise, at de ikke bygger paa fuld observans af samtlige her nævnte principper, og som vi i modsætning til glossematikken sammenfatter under benævnelsen klassisk lingvistik.

Begrundelsen for, at de anførte principper maa anses for nødvendige i enhver objektiv og holdbar sprogteori, vil man finde i bogen. Hvad jeg her ønsker at fremheve, er, at glossematikken kun er defineret ved disse tilgrundliggende principper. Der kan følgelig tænkes flere forskellige glossematikker, i betydningen: konsekvent gennemførte bestmøbelser for at naa det i de nævnte principper foreskrevne maal. Een af disse maa nødvendigvis være den *defektive*, i-

deale glossematik, og enhver konkret udformet glossematik haaber at være netop denne. Men glossematikken som disciplin er altsaa ikke defineret ved sin konkrete udformning, og det er baade muligt og ønskeligt, at glossematikken gør fremskridt, gennem tilvejebringelse af nye konkrete udformninger, der giver en endnu strengere tilnærmelse til de tilgrundliggende principper. Særlig i en henseende synes saadanne fremskridt tænkelige: i henseende til kravet om muliggørelse af den simplest mulige beskrivelse.

Under Uldalls og mit samarbejde er de nævnte tilgrundliggende principper fastholdte, omend efterhaanden yderligere afklarede. Derimod har den konkrete udformning gentagne gange undergaaet forandringer, og hver gang væsentlig under henryntagen til kravet om muliggørelse af den simplest mulige beskrivelse, med deraf flydende konsekvenser. En gennemførelse af dette krav og dets konsekvenser/fører nemlig blandt andet i praksis nødvendigheden af at anlægge sprogbeskrivelsen som en fast procedure, der paa ^{intet} ~~hvert~~ trin forudsætter noget, der ikke i forvejen er defineret, og som er indrettepaa den mest økonomiske maade. Under stadig fastholdelse af principperne har vi derfor bestandig forsøgt os med nye procedureformer, hvis forenelighed med kravet om modsigelsesfrihed for hver enkelt nøje har maattet gennemprøves. Da vi oprindeligt fremskillede teorien mundtligt ved forskellige lejligheder

i 1935, blandt andet i to foredrag i Humanistisk selskab i Århus (16/12 1935), var den forelagte procedure overordentlig kompliceret i sammenligning med den, der nu fremstilles. Der er derfor næppe nogen grund til at fortryde, at offentliggørelsen af den samlede teori gentagne gange maatte udsættes, selv om vi herved er kommet til at trække betænkelige vækserpen taalmodigheden hos de personer og institutioner, der fra første hånd viste vore planer en interesse, som vi i høj grad maatte paaskønne: umiddelbart efter vore foredrag i Humanistisk selskab henvendte dets formand sig til os med tilbud om offentliggørelse af teorien i første hæfte af dets Skrifter. Denne publikation var tænkt som international og skulde, med Uldall og mig som forfattere, fremkomme under titlen *An Outline of Glossematics*, og vi opnaede til dette formaal et tilskud fra Rask-Grsted fondet. Efter at arbejdet var fortsat (til dels med lange afbrydelser af praktiske og ydre grunde), mente vi ved krigens udbrud i 1939 at være saa vidt færdige, at der kun manglede selve redigeringen. Krigen medførte imidlertid samarbejdets afbrydelse, og jeg naaede for mit vedkommende frem til en procedure, der betegner et fremskridt i sammenligning med den, vi i 1939 var blevet staaende ved; men denne sidste procedure har jeg ikke kunnet faa lejlighed til at forelægge Uldall. Imidlertid er en-

skeligheden af en offentliggørelse efterhaanden blevet saa følelig for mit vierer arbejde baaede pædagogisk og videnskabeligt, at jeg beklættede mig til at udsende nærværende bog i eget navn. Den internationale publikation overflødiggøres ikke derved; den vil uden hensyn hertil fremkomme i Humanistisk samfunds skrifter, naar forholdene tillader det. Jeg /ønsker i denne sammenhæng at rette en hjertelig tak til Humanistisk samfund i Aarhus og til dettes forlægger, dr. phil. Ejnar Manksgaard, for den forståelse og interesse, de har vist ogsaa nærværende publikation.

Der skal her tilføjes et par - sikkert ikke overflødige - ord til vejledning for læseren.

Bogen kan kun læses saaledes, at den gennemgaaes fra begyndelsen til slutningen uden overspringelser og uden ombytning af de enkelte afsnit. Det er usandsynligt, at læseren vil kunne forstå et afsnit uden at have læst de forudgaaende, og forfatteren anmoder om, at læsningen ikke uretfærdigt maa blive opgivet af den grund. Ifølge emnets natur er det umuligt med udbytte at slaa op paa en eller anden enkelthed uden at have tilegnet sig helheden. Til gengæld giver bogens helhed mulighed for forklaring af alle sproglige enkeltheder; det er ifølge sagens natur kun et begrænset antal anvendelser, der udtrykkeligt har kunnet finde plads i selve bogen. Men den, der selv vil arbejde med, kan selv finde videre

frem til løsning af specielle problemer ved hjælp af bogens anvisninger. Bogen er ikke kun en teori for teoriens egen skyld; den er først og fremmest tænkt som et arbejdsredskab ved ethvert sprogligt studium og ved al sproglig forskning.

Bogens karakter af en helhed, der skal gennemgås i en bestemt orden, er en simpel følge af, at fremstillingen har maattet anlægges som en procedure. Af simpelhedens princip følger, at intet af specifik karakter maa henstaa udefineret. Det hele hviler paa et sæt af definitioner, hvoraf de senere forudsætter de forudgaaende, og som nødvendigvis maa gennemløbes i en bestemt orden og tilegnes i sammenhæng. Fremstillingen begynder derfor nødvendigvis helt fra grunden.